

Pomiędzy szacunkiem a odpowiedzialnością. Rola autorytetu w rozwoju osobowym człowieka,
redakcja naukowa Adam Chrapusta, Ireneusz Skoczeń, ks. Stanisław Wronka, Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II w Krakowie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2021, s. 31–47,

 <https://doi.org/10.15633/9788363241117.02>

Postawy ludzi wobec Jezusa na podstawie Ewangelii według św. Łukasza

Anna Emmanuela Klich OSU¹

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
anna.klich@upjp2.edu.pl <https://orcid.org/0000-0001-8481-0745>

Wobec Jezusa nikt nie może pozostać obojętny. Jednak postawę, jaką człowiek przyjmuje, bywa różna, zależna od wielu czynników. Może pojawiać się pytanie o to, co faktycznie pomaga w tym, by poznać prawdę o Jezusie i odpowiedzieć Mu na powołanie, wybranie? Co utrudnia poznanie tej prawdy? Co sprawia, że ktoś rozmija się z Jezusem lub wrogo się do Niego nastawia?

Celem niniejszego artykułu jest analiza postaw wobec Jezusa uczniów, apostołów oraz faryzeuszów, uczonych w Piśmie, przywódców ludu. W niniejszym opracowaniu najpierw zostanie podjęte studium perykop, w których Łukasz zauważa, jak uczniowie Jezusa przechodzą od zachwyty nad mocą słów i czynów Jezusa do posłuszeństwa Jemu. Następnie zostanie przebadane, jak apostołowie stopniowo otwierają się na Paschę Jezusa. W trzecim punkcie zostaną poddane analizie perykopy dotyczące postaw faryzeuszy, uczonych w Piśmie i przywódców ludu.

1 Dr hab. Anna Emmanuela Klich OSU – adiunkt z habilitacją w Katedrze Teologii i Informatyki Biblijnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ekspert na Synodzie Biskupów o nowej ewangelizacji w Kościele, członek Międzynarodowej Komisji Katechetycznej (CoInCat) przy Papieskiej Radzie ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji (2013–2019).

1. Uczniowie Jezusa – od zachwytu do posłuszeństwa

Łukasz ukazuje prawdę o Jezusie Mesjaszu², Zbawicielu³ i Panu⁴. Wiele uwagi Ewangelista poświęca postawom uczniów Jezusa, którzy stopniowo coraz pełniej poznają prawdę o Nim i całym swym życiem odpowiadają Mu.

Św. Łukasz wskazuje na to, że początkiem relacji Jezusa z uczniami było powołanie ich przez Niego do pójścia za Nim. Kontekstem powołania czterech pierwszych uczniów Jezusa jest słuchanie przez nich słowa głoszzonego przez Jezusa oraz doświadczenie obfitego połowu ryb dokonane go na Jego polecenie, po bezowocnej całonocnej pracy (Łk 5, 1–11). Wówczas Łukasz stwierdza, że „Szymon Piotr upadł Jezusowi do kolan i rzekł: «Wyjdź ode mnie, Panie, bo jestem człowiek grzeszny»” (Łk 5, 8). Szymon, który doświadcza mocy słowa Jezusa, przyjmuje je jako słowo samego

-
- 2 Tytuł „Mesjasz” pochodzi z języka hebrajskiego, tłumaczony na grecki *christos* oznaczający „namaszczony” (olejem), „konsekrowany”. W Starym Testamencie termin ten określa króla lub arcykapłana, gdyż namaszczenie jest rytmem wprowadzających na urząd, który czyni ich sługami Boga, świętymi (por. 1 Sm 24, 7. 11; 26, 9–23). Od czasów niewoli babilońskiej Żydzi z coraz większym utęsknieniem oczekiwali człowieka namaszczonego przez Boga. Miał on pochodzić z królewskiego rodu Dawida i otrzymać Jego tron, by panować bez końca. Nawiązując do tych oczekiwań, anioł oznajmia pasterzom, że Jezus jest obiecany przez Boga Mesjaszem, potomkiem Dawida (Łk 2, 11). W dalszych częściach Ewangelii Łukasz pokazuje, że mesjańskie posłannictwo Jezusa ma ściśle religijny i duchowy charakter (por. 4, 41; 9, 20; Dz 2, 36; 3, 20; 5, 42; 9, 22; 17, 3b; 18, 5.28; 19, 4).
 - 3 Tytuł „Zbawiciel” (gr. *soter*) w dziele Łukasza występuje cztery razy: w orędziu, jakie otrzymali o Nowonarodzonym pasterze (2, 11); w Magnificat Maryja uwielbia Boga, którego nazywa „mój Zbawca” (1, 47); Piotr w swej mowie przed Sanhedrynem z odwagą głosi prawdę o zmartwychwstaniu Jezusa i stwierdza: „Bóg wywyższył Go na prawicy swej jako Władcę i Zbawiciela, aby zapewnić Izraelowi nawrócenie i odpuszczenie grzechów” (Dz 5, 31). Podobnie Paweł potwierdza, że z potomstwa Dawida „wywiódł Bóg Izraelowi Zbawiciela Jezusa” (Dz 13, 23). Grecki rzeczownik *soter* i czasownik *sodzo*, którego pierwotne znaczenie odnosi się do ratowania z niebezpieczeństwa zagrażającego życiu, został odniesiony do Boga, który wyzwala z niewoli grzechu, duchowej śmierci i daje nowe życie, życie wieczne z Bogiem.
 - 4 Tytuł „Pan” (gr. *kyrios*) w Starym Testamencie jest synonimem Boga i takie też ma znaczenie w odniesieniu do Jezusa. W dalszych rozdziałach Łukasz tytuł ten nie tylko odnosi do Jezusa, ale zastępuje nim Jego imię. W perykopie o wskrzeszeniu młodzieńca z Nain Łukasz zaświadcza o wierze pierwotnego Kościoła, który przypisuje Jezusowi tytuł „Pan” (por. 7, 13). W perykopie o spotkaniu Jezusa w domu Marty i Marii Jezus dwukrotnie nazwany jest tym tytułem (por. 10, 39.41). W mowie przeciwko faryzeuszom i uczynom w Piśmie Jezus określony jest jako Pan (11, 39).

Boga, klęka, wyznaje swoją grzeszność i doświadcza spotkania z Bogiem i Panem⁵. Dla Szymona Piotra Jezus staje się „mistrzem” (w. 5) i „Panem” (w. 8). Przez pierwsze z tych określeń (gr. *epistates*) Łukasz ukazuje Szymona, który uznaje swą uległość wobec Jezusa i okazuje Mu posłuszeństwo. Tytuł „Pan” pierwszy raz wyraźnie odniesiony do Jezusa, wyraża podziw Szymona dla słów Jezusa, które mogą sprawić cud⁶.

Poznanie mocy słowa Bożego i dzieł dokonanych przez Jezusa wywołało u Szymona Piotra i jego towarzyszy „zdumienie” i otworzyło ich serca na powołanie, „zostawienie wszystkiego” i „pójście za Jezusem” (Łk 5, 11). Łukasz akcentuje „zdumienie” świadków niezwykłej mocy Jezusa. Używa rzeczownika *thambos* oznaczającego „podziw”, „zachwyt”, „religijny lęk” (Łk 4, 36; 5, 9; Dz 3, 10)⁷. W ten sposób podkreśla, że dzieła Jezusa przekraczają naturalne możliwości człowieka. Kiedy Jezus w synagodze w Kafarnaum uwolnił opętanego od złego ducha, „wprawiło to wszystkich w zdumienie i mówili między sobą: «Cóż to za słowo? Z władzą i mocą rozkazuje nawet duchom nieczystym, i wychodzą»” (Łk 4, 36). Podobnie świadkowie uzdrowienia chromego od urodzenia doznają zdumienia i zachwyty (por. Dz 3, 10). Ewangeliczne opowiadania pozwalają poznać, że jedynie słuszną odpowiedzią na czyny i słowa Jezusa jest nie tylko zdumienie, ale przede wszystkim wiara w Bożą zdolność Chrystusa do udzielania pomocy w sprawach ciała i duszy (por. Łk 5, 20; 7, 9, 50; 8, 25.48; 17, 19; 18, 42)⁸.

Kolejną postawą pierwszych uczniów jest ich radykalny wybór: „zostawili wszystko i poszli za Nim” (Łk 5, 11). Świadcowie obfitego połowu dokonanego na słowo Jezusa, pierwsi uczniowie, „przyciągnęli łodzie do brzegu”, a następnie „zostawili wszystko”. Ewangelista nie interesuje się tym, co stało się z wielką ilością złowionych ryb i czy ktokolwiek z nich

5 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, cz. 1, Częstochowa 2011, s. 285 (Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament, 3.1); por. B. Zbroja, *Teologia słów „Duc in altum” (Łk 5, 4)*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 54 (2001), s. 1–10; H. Muszyński, *Uzdrowienia opętanych*, w: *Studio lectionem facere*, red. S. Łach, J. Szłaga, Lublin 1980, s. 159–164; M. Wojciechowski, *Jezus jako Święty w Pismach Nowego Testamentu*, Warszawa 1996, s. 44–73; A. Rebić, *Tajemnica Przemienia*, „Communio” 28 (2008) nr 1, s. 3–11; J. Warzecha, *Jezus, Prawo i Prorocy*, „Communio” 28 (2008) nr 1, s. 12–24.

6 Por. F. Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań–Warszawa 1974, s. 140 (Pismo Święte Nowego Testamentu, 3. 3).

7 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 2006, nr 2275.

8 Por. D. Konieczny, *Teologia działalności Jezusa wypędzającego demony*, „Studia Diecezji Radomskiej” 2 (1999), s. 141.

skorzystał. Ważna jest postawa: „pozostawienia wszystkiego”. Czasownik *afiem* oznacza „zostawić”, „opuścić” w sensie odejścia od czegoś⁹. Łukasz stosuje go jeszcze, przytaczając stwierdzenie Piotra: „«Oto my opuściliśmy swoją własność i poszliśmy za Tobą». On im odpowiedział: «Zaprawdę, powiadam wam: Nikt nie opuszcza domu albo żony, braci, rodziców albo dzieci dla królestwa Bożego, żeby nie otrzymał daleko więcej w tym czasie, a w wieku przyszłym – życia wiecznego»” (Łk 18, 28–29). Ewangelista zaznacza, że uczniowie „opuścili swą własność”, dosłownie: „opuściwszy to, co własne” (gr. *ta idia*). Decydując się pójść za Jezusem, wyzbyli się nie tylko dóbr materialnych, które do tej pory były podstawą ich bezpiecznej egzystencji, ale nawet części siebie samych – tego, co wcześniej określało ich osobę: poprzedni sposób życia, obyczaje, sposób patrzenia na świat materialny i duchowy¹⁰. Wydaje się, że dla Jezusa pozostawienie ludzkich zabezpieczeń przez Jego uczniów jest ważne. Obiecuje im „wielokrotnie więcej/znacznie więcej w tym czasie, a w przyszłości życie wieczne” (Łk 18, 30).

Dalszą postawą Szymona i ściśle z nim związanych jego współników Jakuba i Jana jest pójście za Jezusem. Użyty tu czasownik *akoloutheo* może mieć sens „chodzić za kimś”, ale dosłownie oznacza przede wszystkim „towarzyszyć komuś”, „iść za kimś”¹¹. W Nowym Testamencie, w tekstach o powołaniu (por. Mk 1, 18; 2, 14) wskazuje on na ścisłą więź, która łączy Jezusa i Jego uczniów. Od tego momentu zaczynają mieć udział w losie swego Nauczyciela. Uczniów charakteryzuje więc zdumienie oraz zachwyt wobec słów i czynów Jezusa, uznanie Go za Mistrza i Pana, pozostawienie wszystkiego oraz towarzyszenie Mu w Jego drodze.

Dalszym etapem określającym relację Jezusa z uczniami jest wybór Dwunastu, których nazwał apostołami (por. Łk 6, 12–16). Grecki rzeczownik *apostolos* oznaczający „wysłannika”, „posłańca”, „apostoła” występuje w Nowym Testamencie 80 razy, z czego u Łukasza 33 razy¹². Łukasz, przedstawiając wydarzenie wyboru Dwunastu, najpierw ukazuje Jezusa, który „wyszedł na górę, aby się modlić, i całą noc trwał na modlitwie do Boga” (w. 12). „Z nastaniem dnia przywołał swoich uczniów i wybrał spośród nich Dwunastu” (w. 13). Na uwagę zasługuje czasownik *eklegomai* ozna-

9 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 857.

10 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 2, dz. cyt., s. 283.

11 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 188.

12 Por. Łk 6, 13; 9, 10; 17, 5; 22, 14; 24, 10; Dz 1, 2.26; 2, 37.42.43; 4, 33.35.36.37; 5, 2.12.18.29.40; 6, 6; 8, 1.14.18; 9, 27; 11, 1; 14, 4.14; 15, 2.4.6.22.23; 16, 4.

czający „wybrać (sobie) kogoś”¹³. Aby odkryć jego znaczenie warto zauważyć, że w opisie przemienia Łukasz określa Jezusem terminem „Wybrany” gr. *eklektos* (9, 35) i w ten sposób nawiązuje do Iz 42, 1, gdzie Sługa Boży otrzymuje tytuł „Wybrany mój”. Łukasz używa w Ewangelii imiesłowu strony biernej czasu *perfectum* (*hapax legomenon* w całym Piśmie Świętym), aby bardziej podkreślić nieustanne trwanie wybraństwa Jezusa i wypływające z tego skutki. Słowem tym ewangelista porównuje posłannictwo Jezusa do misji sługi Pańskiego z Księgi Izajasza – misji o charakterze prorockim, ukierunkowanej na wszystkie narody (por. Iz 42, 6) i prowadzącej przez cierpienie do chwały (por. Iz 53, 1–12)¹⁴. Św. Łukasz wybór apostołów przez Jezusa łączy z Duchem Świętym (por. Dz 1, 2). Jego działanie autor Dziejów Apostolskich podkreśla w początkach misji apostołów (Dz 1, 5.8 oraz rozdział 2), podobnie jak Duch Święty związany jest z początkiem działalności Jezusa (por. Łk 4, 1). Wybór apostołów przez Jezusa zdaje się wskazywać na to, iż przez sam fakt wybrania uczestniczą oni w zbawczej misji Jezusa oraz są wezwani do tego, by jej oddać się bez reszty. Charakterystyczna jest również lista Dwunastu apostołów, którzy wymienieni są po imieniu (por. Łk 6, 14–16). Choć stanowią wspólnotę, kolegium, jednak każdy wybrany jest indywidualnie. Apostołów charakteryzuje uległość i posłuszeństwo wobec Jezusa.

Wybór apostołów ściśle wiąże się z posłaniem ich z misją oraz przeświadczeniem, że są pełnomocnymi współpracownikami Jezusa¹⁵. Posłannictwo jest głównym celem powołania, wyboru i pójścia za Jezusem. Łukasz podkreśla, że Jezus „zwołał Dwunastu, dał im moc i władzę nad wszystkimi złymi duchami oraz władzę leczenia chorób” (Łk 9, 1) oraz „wysłał ich, aby głosili królestwo Boże i uzdrawiali chorych” (Łk 9, 1–2). Jezus przekazuje Dwunastu „moc” (gr. *dynamis*), którą sam został napełniony na początku swojej działalności. Zaznacza, że jest to moc Ducha Świętego, który zstąpił na Niego w czasie Jego chrztu w Jordanie (por. Łk 4, 14). Jest to moc

13 Czasownik *eklegomai* w Nowym Testamencie występuje 22 razy. Odnoszony jest do wybrania Chrystusa przez Boga Ojca (por. Łk 9, 35); do wybrania ludzi przez Boga Ojca (Mk 13, 20; Dz 1, 24; 13, 17; 15, 7; 1 Kor 1, 27a,b.28; Ef 1, 4; Jk 2, 5); do wybrania ludzi przez Jezusa (por. Łk 6, 13; J 6, 70; 13, 18; 15, 16b.19; Dz 1, 2); do wybrania Chrystusa przez ludzi (por. J 15, 16a); do wybrania ludzi przez ludzi (por. Dz 6, 5; 15, 22.25); do wybrania rzeczy przez ludzi (por. Łk 10, 42); do wybrania rzeczy bez podania agensa (por. Łk 6, 44); por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 1582.

14 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 495.

15 Por. G. Hierzenberg, *Wybór Apostołów*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1995, kol. 1428.

zbawcza, którą Jezus świadczy wobec ludu (por. 4, 36; 5, 17; 9, 19; 8, 46)¹⁶. Ponadto Łukasz podkreśla, że słowo Jezusa był pełne mocy (por. 4, 32)¹⁷. W *Dziejach Apostolskich* Piotr w domu Korneliusza przedstawia znaczenie zstąpienia Ducha Świętego na Jezusa słowami: „Bóg namaścił Go Duchem Świętym i mocą” (10, 38). W pedagogii Jezusa znamienne jest to, że On najpierw wyposaża Dwunastu w moc Ducha, koniecznie potrzebną do wypełnienia nałożonych na nich zadań, a dopiero potem ich posyła z misją. Dokonywane przez nich uzdrowienia mają być znakiem tego, że Bóg panuje nad wszelkimi potęgami zła i pragnie doprowadzić człowieka do ostatecznego zbawienia¹⁸. Łukasz kończy perykopę streszczeniem działalności apostołów, która jest wiernym wprowadzeniem w życie poleceń i wskazań Jezusa. W swej działalności naśladują oni wzór przekazany im przez Jezusa, który obejmuje głoszenie Ewangelii i uzdrawianie. Wybór Dwunastu przez Jezusa, obdarzenie ich mocą i posłanie na głoszenie Królestwa Bożego ukazuje, że choć otrzymują zadanie, które przerasta ich siły, idą ufni wobec Jezusa. W *Dziejach Apostolskich* św. Łukasza zauważa, że apostoł to świadek Chrystusa: Jego życia, śmierci i zmartwychwstania (por. Dz 1, 8). Łukasz ukazuje Dwunastu jako posłanych do głoszenia Królestwa i czynienia znaków. Apostołowie w realizacji zleconej im misji otwarci są na moc Boga, moc Ducha Świętego, nie zawierają ludzkim możliwościom.

2. Apostołowie – od objawienia do Paschy

Św. Łukasz podkreśla, iż Jezusowi zależy na tym, by uczniowie w pełni poznali prawdę o Nim, by nie zatrzymywali się na tym, jak postrzegają Go tłumy. Jednocześnie zapowiada im swą mękę, śmierć i zmartwychwstanie (Łk 9, 18–22)¹⁹. Łukasz podkreśla, że Jezus modlił się przed tym,

16 Por. J. Łach, *Funkcja cudów w Ewangelii Łukaszowej*, „Collectanea Theologica” 55 (1985) nr 3, s. 42.

17 Por. J. Kudasiewicz, *Słowo Jezusa pełne mocy*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 33 (1980), s. 101–105.

18 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 459.

19 Por. M. Bednarz, *Jezus Sługą Pańskim według Nowego Testamentu*, Tarnów 2001, s. 84–99; T. Dola, *Rozwój interpretacji formuły „Zmartwychwstał dnia trzeciego”*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 32 (1985) nr 2, s. 51–64; H. Langkammer, *Jezus wprowadza uczniów w tajemnicę swojej śmierci*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. 3, Lublin–Warszawa 1979, s. 159–202; G. Strzeduła, *Soteriologiczne znaczenie „trzech dni” w biblijnych opisach wydarzeń paschalnych*, „Ateneum Kapłańskie” 109 (1987), s. 279–287.

kiedy pytał swoich uczniów: „za kogo Mnie uważacie?”. Wówczas Piotr odpowiedział: „Za Mesjasza Bożego” (Łk 9, 20). To wyznanie Piotra, przemawiającego w imieniu apostołów, oznacza wiarę w Jezusa jako Mesjasza, czyli Namaszczonego przez Ducha Świętego (por. Łk 3, 22; Dz 10, 38) do spełnienia zbawczego posłannictwa na ziemi. Tym, który Go namaścił, jest sam Bóg. Jego tożsamość i posłannictwo są tak ściśle związane z Bogiem, że nie da się oddzielić od siebie Jego mesjańskiej godności i Bożego pochodzenia²⁰. Ważne jest dla apostołów wyznanie wiary w Jezusa Mesjasza (por. 2, 26), gdyż oznacza, że budowana z Jezusem więź jest oparta na objawionej przez Boga prawdzie, a nie na ludzkich przypuszczeniach. Jezus daje uczniom poznać swe miłosierdzie wobec każdego potrzebującego człowieka, gdy są świadkami uzdrowień, wskrzeszeń. Daje im „urzęć Swą chwałę” podczas przemienienia na górze (por. Łk 9, 28–36), uczy ich modlitwy. Zapowiada też ich prześladowania, lecz zachęca, by nie bali się, lecz otwierali się na pouczenie od Ducha Świętego (por. 12, 4.11).

Dalszy etap budowania relacji Jezusa z apostołami skoncentrowany jest na wyjaśnianiu im właściwego sensu przyznanego Mu tytułu „Mesjasza”. Jako namaszczony przez Boga Duchem Świętym, ma do spełnienia posłannictwo zbawcze, które dokona się przez cierpienie, odrzucenie, śmierć i zmartwychwstanie. Jezus zapowiada uczniom swą mękę, śmierć i zmartwychwstanie (por. Łk 9, 22.44; 18, 31–34). Łukasz dwukrotnie zaznacza, że „oni nie rozumieli tego powiedzenia; było ono zakryte przed nimi, tak że go nie pojęli, a bali się pytać o to powiedzenie” (Łk 9, 45; por. 18, 34). Postawę uczniów Łukasz charakteryzuje za pomocą czterech wyrażeń: „nie rozumieli”, „było ono zakryte przed nimi”, „nie pojęli”, „bali się zapytać” Jezusa (por. Łk 9, 45). Wszystkie te określenie wskazują na to, że nie byli oni jeszcze w stanie przeniknąć planów Bożych. Uczniowie boją się pytać Jezusa, ponieważ nie są jeszcze gotowi na odpowiedź, którą mogliby usłyszeć. Jezus wie, że przyjdzie czas, kiedy na całą Jego działalność, a także na mękę, będą mogli spojrzeć w świetle zmartwychwstania²¹. Pascha Jezusa okazała się próbą dla uczniów. Podczas ostatniej wieczerzy Jezus zapowiada wydanie Go przez Judasza i zdradę Piotra.

Łukasz podkreśla, że po modlitwie Jezusa na Górze Oliwnej i zachęcie skierowanej do uczniów, aby modlili się, by nie ulec pokusie, „jeden z Dwunastu, imieniem Judasz, szedł na czele i podszedł do Jezusa, aby Go ucałować. Jezus mu rzekł: «Judaszu, pocałunkiem wydajesz Syna Człowieczego?»” (Łk 22, 47b–48). Ewangelista zaznacza, że Judasz należał do gro-

20 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 478.

21 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 504.

na Dwunastu. Przy spotkaniu z Jezusem Judasz usiłuje wykonać gest, który w innych okolicznościach oznacza powitanie i szacunek wobec Mistrza. Użyty tu czasownik *fileo* oznacza „kochać”, „miłować”, „lubić” oraz „całować” dla wyrażenia miłości²². Judasz wybiera znak miłości, pozdrowienie pokoju dla wyrażenia zdrady Jezusa. Jego czyn Jezus określa za pomocą czasownika *paradidomai* oznaczającego „przekazać”, „oddać”, „wydać”²³. Czasownik ten stosowany jest najczęściej w kontekście męki Jezusa: Bóg Ojciec wydaje Syna Bożego, Jezusa (Rz 8, 32), Jezus wydaje samego siebie (Ga 2, 20; Ef 5, 2.25), Jezus wydawany jest przez ludzi (por. Łk 9, 44; 18, 32; 20, 20; 22, 4.6.21.22.49; 23, 25; 24, 7.20). Jezus nie wypowiada pod adresem Judasza żadnego słowa krytyki czy potępienia. Boleje z powodu wyboru Judasza oraz tego, że znak miłości zamienia na znak podstęp²⁴. O tragicznej śmierci Judasza Łukasz wzmiankuje w Dziejach Apostolskich (1, 16–20).

Postawę Piotra Łukasz opisuje dosyć obszernie. Po aresztowaniu Jezusa Piotr „idzie [za Nim] z daleka” (Łk 22, 54). Łukasz używa tu czasownika *akoloutheo*, którym posłużył się w opisie powołania. Apostoł usiłuje więc wypełniać swoje zadanie ucznia Jezusa. Jednak po słowach służącej Piotr „wyparł się” (22, 57). Ewangelista używa tu czasownika *arneomai*, który oznacza „zaprzeczyć”, „zapierać się”, „wypierać się”, „wyrzekać się kogoś, czegoś”, „zanegować”²⁵. Jego oświadczenie: „Kobieto, nie znam Go” jest kłamstwem, które ukazuje prawdę o jego lęku, słabości oraz kruchości więzi z Chrystusem. W drugim oskarżeniu chodzi o jego związek ze wspólnotą uczniów Jezusa: „I ty jesteś jednym z nich” (22, 58), lecz Piotr ponownie zaprzecza. Gdy trzeci raz Piotr jest pytany o swój związek z Jezusem ze względu na pochodzenie z Galilei, powtórzył, że nie istnieje absolutnie nic, co mogłaby go łączyć z Jezusem z Nazaretu oraz z gronem uczniów Pana czy z Galilejczykami²⁶. Wówczas „Pan obrócił się i spojrzał na Piotra” (22, 61). Można przyjąć, że Jezus, patrząc na Piotra, który zdaje się całkowicie ulegać swej słabości, daje mu do zrozumienia, że nadal zależy Mu na jego wierze, a nawiązując z nim kontakt wzrokowy, zapewnia go, że On ze swej strony nie odrzuca go, nie zrywa więzi z nim. Wydaje się, że

22 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 5219.

23 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 3734.

24 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 2, dz. cyt., s. 484; F. Mickiewicz, *Krocząc śladami męki Chrystusa*, Ząbki 2000, s. 160–161; M. Bednarz, *Analiza literacka opisu modlitwy na Górze Oliwnej i pojmania Jezusa (Łk 22, 39–53)*, „Studia Warmińskie” 12 (1975), s. 455–462.

25 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 714.

26 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 2, dz. cyt., s. 490.

Łukasz wskazuje na nadprzyrodzoną pomoc, jakiej Jezus udzielił Piotrowi w tym momencie. Spojrzenie Jezusa na Piotra ożywiło jego pamięć o słowach Pana zapowiadających jego zdradę i o tym, co On dla niego uczynił. Opisany moment spotkania ze spojrzeniem Jezusa oznacza nawrócenie, jego powrót do Jezusa. Łukasz, opisując to wydarzenie, nadaje Jezusowi tytuł „Pan”, wyrażając w ten sposób wiarę Kościoła i wiarę Piotra²⁷. Jego powrót do Jezusa oznacza także powrót do braci, do wspólnoty Kościoła. Kiedy zapierał się Jezusa, był samotny. Jego nawrócenie musiało oznaczać powrót do wspólnoty z innymi wierzącymi²⁸.

Po zmartwychwstaniu Jezusa bardzo trudno było uczniom przyjąć nową, zdumiewającą rzeczywistość. Kiedy kobiety wróciły od pustego grobu i „opowiadały Apostołom. Słowa te wydały im się czczą gadaniwą i nie dali im wiary” (Łk 24, 11). „Jednakże Piotr wybrał się i pobiegł do grobu; schyliwszy się ujrzał same tylko płótna. I wrócił do siebie, dziwiąc się temu, co się stało” (Łk 24, 12). To, co Piotr zobaczył na własne oczy, napełniło go zdumieniem oraz przygotowało do spotkania twarzą w twarz z Jezusem i ostatecznie do uwierzenia w Jego zmartwychwstanie²⁹.

Uczniowie z Emaus podczas swego spotkania ze Zmartwychwstałym doświadczają przemiany. To Jezus przeprowadza ich od smutku, rozczarowania, dyskusowania i kłótni, oporu i zacięcia się w sobie do zrozumienia prorocत्व, poznania Jezusa „przy łamaniu chleba” i tego, że ich serca są ożywione, pałające i gotowe do dania świadectwa: „Pan rzeczywiście zmartwychwstał i ukazał się Szymonowi” (Łk 24, 13–35)³⁰. Przez podobny proces przechodzą apostołowie. Jezus pytał ich: „Czemu jesteście zmieszani i dlaczego wątpliwości budzą się w waszych sercach?” (24, 38), „pokazał im ręce i nogi (24, 40), „oświecił ich umysły, by rozumieli Pisma” (24, 45), wyjaśnia im, że „w Jego imię będzie głoszone nawrócenie i odpuszczenie grzechów wszystkim narodom” (24, 47), czyni ich świadkami³¹, zapowiada im Ducha Świętego, a po Jego wniebowstąpieniu oddali Mu pokłon, wielbili i błogosławili Boga (por. Łk 24, 44–52). Pascha Jezusa była czasem odsłaniającym słabość uczniów i apostołów. Ten czas pokazuje ich

27 Por. F. Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza*, dz. cyt., s. 338.

28 Por. P. Oktaba, *Modlitwa Jezusa i Kościoła za Piotra (Łk 22, 31–33)*, „*Verbum Vitae*” 6 (2004), s. 133.

29 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 2, dz. cyt., s. 582.

30 Por. A. E. Klich, *Zbawcza obecność Chrystusa w Eucharystii (Łk 22, 14–20; 24, 13–35)*, w: *Teologiczne refleksje wokół tajemnicy wiary*, red. R. Ceglarek, P. Maciaszek, Częstochowa 2020, s. 36–42.

31 Por. P. Nyk, „*Wy jesteście świadkami tego!*” (Łk 24, 48), „*Verbum Vitae*” 27 (2015) s. 121–145.

jako ludzi, którzy może mają dobre chęci, ale niewiele potrafią dokonać – są pełni lęku, smutku, przerażenia. Wydaje się, że uczniowie i apostołowie próbę krzyża przeszli dzięki Jezusowi, Jego obecności i zbawczej łasce. Zmartwychwstały odradza ich, pomaga zrozumieć, uzdalnia do uwielbienia i czyni świadkami.

Podsumowując, należy stwierdzić, że postawy apostołów wobec Jezusa charakteryzuje zdolność do bycia uczniem, zdolność do tego, by dać się poprowadzić Panu. Na tej drodze jest etap fascynacji Panem i uległe posłuszeństwo, jest etap nierozumienia krzyża, ból i chęć ucieczki. Jest też najważniejszy etap – przyjęcie daru zbawienia, nowego życia w Panu i gotowość do oddania życia.

3. Faryzeusze, uczeni w Piśmie, przywódcy ludu – od zastanawiania się do osądzenia

Świadkami czynów i nauczania Jezusa byli uczniowie, apostołowie, ludzie, którzy chcieli Go słuchać, oraz ci, którzy szukali zbawczej interwencji w swych chorobach oraz innych problemach. Łukasz wielokrotnie wzmiankuje faryzeuszy³², uczonych w Piśmie³³ jako świadków cudów Jezusa. Każdorazowo zaznacza ich postawę. Pierwszy ich kontakt z Jezusem Łukasz podkreśla podczas uzdrowienia paralytyka, którego przynieśli mężczyźni i z powodu tłumu przez powagę spuścili go przed Jezusa. Jezus odpuścił mu grzechy i uzdrowił (Łk 5, 17–26). Faryzeusze zastanawiali się i stwierdzili: „Kimże on jest, że mówi bluźnierstwa? Któż może odpuszczać grzechy prócz samego Boga?” (Łk 5, 21). Grecki czasownik zastosowany przez Łukasza to *dialogidzomai* oznaczający „rozważać”, „zastanawiać się” w sobie, w sercu, „myśleć”, „rozprawiać”, „rozmawiać ze sobą,

32 Faryzeusze to grupa religijna w judaizmie, której początki sięgają czasów drugiej świątyni. Faryzeusze wywodzą się z ruchu chasydów, od których się odłączyli, ponieważ nie podzielali ich mesjańsko-apokaliptycznego oczekiwania. Faryzeusze dbali o dokładne wypełnianie Prawa; por. A. Braun, *Faryzeusze*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1995, kol. 353; A. Siergiejuk, *Obraz faryzeuszów w świetle współczesnych badań*, „Seminare” 34 (2013), s. 21–38.

33 Uczeni w Piśmie, właściwie pisarze, tworzą grupę kształtującą się w judaizmie powygnaniowym, w czasach Ezdrasza. Ich zadaniem było kazuistyczne interpretowanie Tory, nauczali w synagogach i byli jako sędziowie członkami Wysokiej Rady. Większość uczonych w Piśmie należała do stronnictwa faryzeuszów, które po 70 roku po Chrystusie stało się normatywne dla judaizmu; por. A. Braun, *Uczni w Piśmie*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1995, kol. 1349–1450.

między sobą”³⁴. Czasownik ten ma znaczenie pozytywnej refleksji nad czymś nowym, zaskakującym. Łukasz ten sam czasownik *dialogidzomai* odnosi do Maryi w opisie wydarzenia zwiastowania. Jednak Ona wchodzi w dialog i stawia pytania (por. Łk 1, 29). Faryzeusze i uczeni w Piśmie przeciwnie, dlatego mimo że Jezus, który „przejrzał ich myśli”, usiłuje wejść w dialog z nimi, oni uparcie milczą. Jezus pyta ich: „Cóż to za myśli nurtują w sercach waszych? (Łk 5, 22), lecz oni nic nie odpowiadają. Dlatego Jezus potwierdza, że „Syn Człowieczy ma władzę odpuszczania grzechów” (Łk 5, 24). Ani znawcy Pism, ani faryzeusze nie protestują przeciwko temu, że Jezus uzdrawia chorych, ale gorszą się tym, że odpuszcza grzechy³⁵. Ponieważ władzę przebaczenia grzechów posiada sam Bóg, dlatego są przekonani, iż Jezus uzurpuje sobie to prawo i jest w ich mniemaniu bluźniercą. Postawa faryzeuszy i uczonych w Piśmie charakteryzuje się przekonaniem o posiadaniu prawa do oceny Jezusa, Jego działań oraz o pełnej słuszności swojego myślenia. Nie zadają pytań, by się czegoś dowiedzieć, bo znają odpowiedzi na wszelkie pytania.

Podobną postawę zaznacza Łukasz, pisząc o Szymonie, faryzeuszu, który zaprosił Jezusa do swego domu (Łk 7, 36–50). Podczas posiłku przyszła grzeszna kobieta i łzami obmyła Jezusowi stopy, swymi włosami je wytarła, olejkim je namaściła. „Widząc to faryzeusz, który go zaprosił, mówił sam do siebie: «gdyby On był prorokiem, wiedziałby, co to za jedna i jaka jest ta kobieta, która się Go dotyka, że jest grzesznicą»” (Łk 7, 39)³⁶. Ewangelista wyraźnie zaznacza, że faryzeusz nie wyraża swoich wątpliwości, nie pyta – jak to rozumieć, ale ocenia, jakby znał całą prawdę o Jezusie i o grzesznej kobiecie.

Łukasz podkreśla postawę faryzeuszów i uczonych w Piśmie, kiedy po powołaniu celnika Lewiego Jezus uczestniczył „w wielkim przyjęciu, a spory tłum celników oraz innych ludzi zasiadał z nimi do stołu (Łk 5, 27–32)³⁷. Wówczas „szemrali faryzeusze i uczeni w Piśmie, mówiąc do Jego uczniów: «Dlaczego jecie i pijecie z celnikami i grzesznikami?».

34 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 1254. W Nowym Testamencie czasownik ten występuje w: Mt 16, 7; 8; 21, 25; Mk 2, 6.8ab; Łk 1, 29; 3, 15; 5, 21.22; 12, 17.

35 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 299.

36 Por. A. Banaszek, *Rozwój opowiadania Jezusa i grzesznica (Łk 7, 36–50)*, w: *Miłość wytrwa do końca*, Fs. S. Pisarek, red. W. Chrostowski, Warszawa 2004, s. 51–70; K. Ziaja, *Dialog Jezusa z faryzeuszem Szymonem (Łk 7, 40–43)*, „Scriptura Sacra” 12 (2008), s. 105–115.

37 Por. S. Szymik, *Jezus jako gość w świetle Ewangelii Synoptycznych*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 9 (2016) nr 2, s. 125–141.

A Jezus odpowiedział im: «Nie potrzebują lekarza zdrowi, ale ci, którzy się źle mają. Nie przyszedłem powoływać do nawrócenia sprawiedliwych, lecz grzeszników» (Łk 5, 30–32). Łukasz określa postawę faryzeuszów i uczonych w Piśmie za pomocą czasownika greckiego *goggydzo* oznaczającego „szemrać”, „szeptać” jako wyraz niezadowolenia i oburzenia, „mrużyć”, „mówić pokątnie, przeciwko komuś”³⁸. W tej scenie faryzeusze zadają pytanie, choć kierują je nie do Jezusa, ale do Jego uczniów. Jezus odpowiada na kierowany zarzut i wyjaśnia, że przyszedł oczyścić to, co ludzie uważają za nieczyste: grzeszników wyłączonych z życia społecznego. Jezus chce z nimi być, by ich uświęcić swoją świętością, leczyć rany ich serc, przywrócić im utraconą godność³⁹. Jezus nie krytykuje faryzeuszy, lecz wyjaśnia im istotę swego posłannictwa, jaką jest troska o zbawienie grzeszników.

Faryzeusze i uczeni w Piśmie byli też świadkami cudów, jednak ich motywacje świadczą o zamknięciu serc na prawdę o Jezusie. Św. Łukasz relacjonuje uzdrowienie w synagodze w szabat człowieka z uszłą prawą ręką (por. Łk 6, 6–11). Uczeni w Piśmie i faryzeusze „śledzili Go, czy w szabat uzdrowia, żeby znaleźć powód do oskarżenia Go” (Łk 6, 9). Kiedy jednak Jezus uzdrowił w szabat chorego człowieka, oni „wpadli w szał i naradzali się między sobą, jak mają postąpić wobec Jezusa” (Łk 6, 11). Łukasz zwraca uwagę na dwie postawy faryzeuszów i uczonych w Piśmie. Po pierwsze – „śledzili Go” (w. 7); po drugie – „wpadli w szał” (w. 11). Pierwszą z tych postaw Łukasz opisuje za pomocą czasownika *paratereo*, który oznacza „strzec”, „pilnować”, „obserwować”, „czatować”, „czyhać”, „śledzić”, „szukać okazji”⁴⁰. W badanej perykopie śledzili Go, czy w szabat uzdrowia (por. Łk 6, 7; por. 14, 1). W perykopie o płaceniu podatku „śledzili Go i nasłali na Niego szpiegów. Ci udawali pobożnych i mieli podchwycić Go w mowie, aby Go wydać zwierzchności i władzy namiestnika” (Łk 20, 20). Jezus jest śledzony po to, aby znaleźć powód do oskarżenia Go. Stosunek faryzeuszy i uczonych w Piśmie do Jezusa jest w punkcie wyjścia negatywny. Oni nie szukają prawdy, lecz tylko potwierdzenia swoich przypuszczeń. Druga postawa faryzeuszów i uczonych w Piśmie jest ich reakcją na dokonany przez Jezusa cud. Łukasz opisuje ją za pomocą wyrażenia

38 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 1104. Poza badanym miejscem czasownik ten występuje w Nowym Testamencie 6 razy, przy czym różne są osoby, którym przypisywana jest postawa szemrania: J 6, 43 (Żydzi); 1 Kor 10, 10ab (potencjalnie chrześcijanie); Mt 20, 11 (robotnicy w winnicy z przypowieści Jezusa); J 6, 41 (Żydzi); 61 (uczniowie); J 7, 32 (tłum).

39 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 307.

40 Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 3779.

„wpadli w szal” (gr. *eplesthesan anoias*, dosłowne tłumaczenie: „napełnili się bezmyślnością”, „ogarnięci bezrozumnym gniewem”, „tracąc zdolność myślenia”)⁴¹. Łukasz pisze tu o ich stanie duchowym, używając rzeczownika *anoia*, który dosłownie oznacza „brak rozumu” (w Nowym Testamencie występuje jeszcze tylko w 2 Tm 3, 9). W ten sposób Ewangelista daje do zrozumienia, że ich postępowanie, które w rezultacie doprowadziło do skazania Jezusa na śmierć, było spowodowane bezmyślnością, pewnego rodzaju szałem, który odebrał im rozum, zaćmił im umysły i zamknął na zrozumienie głębokiej prawdy o Jezusie i Królestwie Bożym⁴².

Łukasz wspomina także, iż „pewien [bez podania imienia] faryzeusz zaprosił Jezusa do siebie na obiad. Przyszedł więc i zajął miejsce za stołem. Lecz faryzeusz, widząc to, wyraził zdziwienie, że nie obmył wpierr rąk przed posiłkiem” (Łk 11, 37–38). Wówczas Jezus śmiało odpowiada, wyrzucając faryzeuszom ich troskę o zewnętrzną wierność przepisom Prawa i jednocześnie zdzierstwo i niegodziwość, troskę o dziesięcinę z mięty i ruty, a pomijanie sprawiedliwości i miłości Bożej (por. Łk 11, 39–42). Uczeni w Piśmie, słysząc te zarzuty, zaczęli się oburzać, a Jezus im odpowiedział, że nakładają na ludzi obowiązki, których sami nie wypełniają, przyjęli na siebie zadanie wyjaśniania Bożych prawd, lecz ani sami ich nie przyjęli, ani innym w tym nie pomogli (por. Łk 11, 52). Łukasz relacjonuje, że gdy Jezus „wyszedł stamtąd, uczeni w Piśmie i faryzeusze poczęli gwałtownie nastawać na Niego i wypytywać Go o wiele rzeczy. Czyhali przy tym, żeby Go pochwyć na jakimś słowie” (Łk 11, 53–54). Postawy uczonych w Piśmie i faryzeuszy wzmiankowane przez Łukasza w tym kontekście to „gwałtowne nastawianie” (w. 53) oraz „czyhanie” (w. 54). Pierwszą z tych postaw można też przetłumaczyć: „okropnie czuć urazę”⁴³. Czasownik *enecho* oznacza „żyć urazę do kogoś”, „nastawać na kogoś”⁴⁴. Druga postawa wyrażona jest za pomocą czasownika *enedreuo* oznaczającego „zastawiać pułapkę”, „czyhać”, „czatować na kogoś”⁴⁵. Łukasz stosuje ten czasownik także w Dziejach Apostolskich, opisując spisec przeciw Pawłowi (23, 21). Jezus jest ponad schematami myślenia faryzeuszy: przyjmuje grzeszników i dobro człowieka stawia ponad literę Prawa. Łukasz usiłuje ukazać wzrastające napięcie między Jezusem a faryzeuszami i uczonymi

41 Por. *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, z kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, tłum. R. Popowski, M. Wojciechowski, Warszawa 2006, s. 314.

42 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 2, dz. cyt., s. 322.

43 Por. *Grecko-polski Nowy Testament*, dz. cyt., s. 364.

44 R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 1759.

45 R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., nr 1747.

w Piśmie. Główną przyczyną konfliktu było wykazywanie im przez Jezusa fałszowania prawdziwego sensu Prawa i złego wypełniania przez nich zadania przewodników ludu⁴⁶.

Po uroczystym wjeździe do Jerozolimy Jezus „nauczał codziennie w świątyni. Lecz arcykapłani i uczeni w Piśmie oraz przywódcy ludu czytali na Jego życie. Tylko nie wiedzieli, co by mogli uczynić, cały lud bowiem słuchał Go z zapartym tchem” (Łk 19, 47–48). Tym razem nauka Jezusa spotyka się ze sprzeciwem nie tylko nauczycieli Pisma, ale także arcykapłanów odpowiedzialnych za kult w świątyni oraz przywódców ludu.

Przed Paschą „arcykapłani i uczeni w Piśmie szukali sposobu, jak by Go zabić, gdyż bali się ludu” (Łk 22, 2). Judasz, jeden z Dwunastu, zaferował im współpracę, a oni ucieszyli się i obiecali mu pieniądze (por. Łk 22, 5). Wraz z Judaszem arcykapłani, dowódcy straży świątynnej i starsi przyszedli pojmać Jezusa i postawili Go przed Sanhedrynem, do którego należały dwa ugrupowania: arcykapłani i uczeni w Piśmie, Jezus na pytanie: „«Więc Ty jesteś Synem Bożym?». Odpowiedział: «Tak. Ja Nim Jestem». A oni zawołali: «na co nam jeszcze potrzeba świadectwa? Sami przecież słyszeliście z ust Jego»” (Łk 22, 70–71). Następnie arcykapłani i uczeni w Piśmie prowadzą Jezusa do Piłata, by uzyskać wyrok skazujący Go. Kiedy Jezus staje przed Herodem, arcykapłani i uczeni w Piśmie „stali i gwałtownie go oskarżali” (Łk 23, 10). Podczas konania Jezusa na krzyżu członkowie Sanhedrynu „szydzili z Niego (por. Łk 23, 35). Po śmierci Jezusa na krzyżu Józef z Arymatei, człowiek dobry i sprawiedliwy, członek wysokiej Rady, który nie przystał na ich uchwałę i postępowanie, poszedł do Piłata i poprosił „o ciało Jezusa” i złożył je „w grobie wykutym w skale” (Łk 23, 52–53). Świadectwo Józefa z Arymatei pomaga uznać, że każdy człowiek wobec Boga i jego autorytetu jest wolny.

Reasumując analizę perykop dotyczących postaw wobec Jezusa faryzeuszy, uczonych w Piśmie i przywódców ludu, można stwierdzić, że choć oni starali się uczestniczyć w wydarzeniach z Nim związanych, to jednak patrzyli na to z pozycji wyższości: nie starali się zrozumieć, lecz osądzali, jakby posiadali pełną wiedzę o Bogu i Jego działaniu. Ostatecznie wysiłki skoncentrowali na szukaniu zarzutów, by móc Jezusa oskarżyć i zgładzić.

46 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza*, cz. 1, dz. cyt., s. 628; H. Langkammer, *Oskarżenie faryzeuszów i uczonych w Piśmie (Łk 11, 37–54)*, „*Quaestiones Selectae*” 11 (2004) z. 17, s. 5–11.

Podsumowanie

Analizy postaw uczniów i Dwunastu oraz faryzeuszów, uczonych w Piśmie i arcykapłanów wobec Jezusa prowadzą do stwierdzenia, że wszyscy ludzie, którzy mieli z Jezusem kontakt, byli zdumieni mocą Jego słów, czynów, sposobem rozumienia człowieka i sensu życia.

Uczniowie i apostołowie powołani, wybrani przez Jezusa poszli za Nim. On dawał im udział w swej mocy i misji. Niewiele rozumieli, zdarzały im się sukcesy i upadki. Ze wszystkim przychodzili do Niego, Jemu ufali, u Niego szukali odpowiedzi na pytania. Tylko Judasz w chwilach wątpliwości milczał i szukał rozwiązań według własnego myślenia.

Faryzeusze i uczeni w Piśmie również szukali kontaktu z Jezusem. Jego słowa i czyny wywoływały w nich zdumienie z powodu nowości, jaką przynosił. Postawa Jezusa, szczególnie Jego odniesienie do Prawa i do człowieka, kłóciła się z ich przekonaniami. Trudno było im stawiać Jezusowi pytania. Choć niektórzy z nich zapraszali Jezusa na posiłek, by mieć okazję do rozmów, sytuacje te przeradzały się w pułapkę, aby podchwycić Go na słowie lub czynie i móc Go oskarżyć.

Postawa ludzi wobec Jezusa zależna jest od tego, na ile są otwarci na prawdę, która ich przekracza, która jest odsłaniana przez Boga, a nie pochodzi od nich samych.

Abstrakt

Postawy ludzi wobec Jezusa na podstawie Ewangelii według św. Łukasza

Analizy postaw uczniów i Dwunastu oraz faryzeuszów, uczonych w Piśmie i arcykapłanów wobec Jezusa prowadzą do stwierdzenia, że wszyscy ludzie, którzy mieli z Jezusem kontakt, byli zdumieni mocą Jego słów, czynów, sposobem rozumienia człowieka i sensu życia. Uczniowie i apostołowie powołani, wybrani przez Jezusa poszli za Nim. On dawał im udział w swej mocy i misji. Niewiele rozumieli, zdarzały im się sukcesy i upadki. Ze wszystkim przychodzili do Niego, Jemu ufali, u Niego szukali odpowiedzi na pytania. Tylko Judasz w chwilach wątpliwości milczał i szukał rozwiązań według własnego myślenia. Faryzeusze i uczeni w Piśmie również szukali kontaktu z Jezusem. Jego słowa i czyny wywoływały w nich zdumienie z powodu nowości, jaką przynosił. Postawa Jezusa, szczególnie Jego odniesienie do Prawa i do człowieka, kłóciła się z ich przekonaniami. Trudno było im stawiać Jezusowi pytania. Choć niektórzy z nich zapraszali Jezusa na posiłek, by mieć okazję do rozmów, sytuacje te przeradzały się w pułapkę, aby podchwycić Go na słowie lub czynie i móc Go oskarżyć. Postawa ludzi wobec Jezusa zależna jest od tego, na ile są otwarci na prawdę, która ich przekracza, która jest odsłaniana przez Boga, a nie pochodzi od nich samych.

Słowa kluczowe: uczniowie, apostołowie, otwartość, naśladowanie, posłuszeństwo, faryzeusze, uczeni w Piśmie, zamknięcie w sobie, osądzanie

Abstract

People's attitudes towards Jesus on the basis of the Gospel according to St. Luke

The analysis of the attitudes of the disciples and the twelve, as well as the Pharisees, scribes and high priests towards Jesus, leads to the conclusion that all people who had contact with Jesus were amazed at the power of his words, deeds, and the way of understanding man and the meaning of life. The disciples and apostles who were called and chosen by Jesus followed him. He gave them a share of his power and mission. They did not understand much, they had successes and failures. They came to Him with everything, trusted Him, and looked for answers to their questions from Him. Only Judas, in moments of doubt, was silent and looked for solutions according to his own thinking. The Pharisees and scribes also sought contact with Jesus. His words and deeds amazed them at the novelty he brought. Jesus' attitude, especially his reference to the Law and to man, was at odds with their convictions. It was difficult for them to ask Jesus questions. Though some of them invited Jesus to dine so that they could talk to Jesus, the situations turned into a trap to catch Him in word or deed and accuse Him. The attitude of people towards Jesus depends on the extent to which they are open to the truth that transcends them, which is revealed by God, and does not come from them.

Keywords: disciples, apostles, openness, imitation, obedience, Pharisees, scribes, withdrawing in oneself, judging

Bibliografia

- Banaszek A., *Rozwój opowiadania Jezusa i grzesznica (Łk 7, 36–50)*, w: *Miłość wytrwa do końca*, Fs. S. Pisarek, red. W. Chrostowski, Warszawa 2004, s. 51–70.
- Bednarz M., *Analiza literacka opisu modlitwy na Górze Oliwnej i pojmania Jezusa (Łk 22, 39–53)*, „*Studia Warmińskie*” 12 (1975), s. 455–462.
- Bednarz M., *Jezus Sługą Pańskim według Nowego Testamentu*, Tarnów 2001.
- Braun A., *Faryzeusze*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1995, kol. 353.
- Braun A., *Uczeni w Piśmie*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1995, kol. 1349–1450.
- Dola T., *Rozwój interpretacji formuły „Zmartwychwstał dnia trzeciego”*, „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” 32 (1985) nr 2, s. 51–64.
- Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, z kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, tłum. R. Popowski, M. Wojciechowski, Warszawa 2006.
- Gryglewicz F., *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań–Warszawa 1974 (Pismo Święte Nowego Testamentu, 3. 3).
- Hierzenberg G., *Wybór Apostołów*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1995, kol. 1428.

- Klich A. E., *Zbawcza obecność Chrystusa w Eucharystii* (Łk 22, 14–20; 24, 13–35), w: *Teologiczne refleksje wokół tajemnicy wiary*, red. R. Ceglarek, P. Maciaszek, Częstochowa 2020, s. 31–45.
- Konieczny D., *Teologia działalności Jezusa wypędzającego demony*, „Studia Diecezji Radomskiej” 2 (1999), s. 139–154.
- Kudasiewicz J., *Słowo Jezusa pełne mocy*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 33 (1980), s. 101–105, <https://doi.org/10.21906/rbl.1486>.
- Langkammer H., *Jezus wprowadza uczniów w tajemnicę swojej śmierci*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. 3, Lublin–Warszawa 1979, s. 159–202.
- Langkammer H., *Oskarżenie faryzeuszów i uczonych w Piśmie* (Łk 11, 37–54), „*Quaestiones Selectae*” 11 (2004) z. 17, s. 5–11.
- Łach J., *Funkcja cudów w Ewangelii Łukaszczej*, „*Collectanea Theologica*” 55 (1985) nr 3, s. 39–44.
- Mickiewicz F., *Ewangelia według świętego Łukasza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, cz. 1–2, Częstochowa 2011–2012 (Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament, 3.1–2).
- Mickiewicz F., *Krocząc śladami męki Chrystusa*, Ząbki 2000.
- Muszyński H., *Uzdrowienia opętanych*, w: *Studio lectionem facere*, red. S. Łach, J. Szłaga, Lublin 1980, s. 159–164.
- Nyk P., „*Wy jesteście świadkami tego!*” (Łk 24, 48), „*Verbum Vitae*” 27 (2015), s. 121–145.
- Oktaba P., *Modlitwa Jezusa i Kościoła za Piotra* (Łk 22, 31–33), „*Verbum Vitae*” 6 (2004), s. 129–145.
- Popowski R., *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 2006.
- Rebić A., *Tajemnica Przemienia*, „*Communio*” 28 (2008) nr 1, s. 3–11.
- Strzeduła G., *Soteriologiczne znaczenie „trzech dni” w biblijnych opisach wydarzeń paschalnych*, „*Ateneum Kapłańskie*” 109 (1987), s. 279–287.
- Szymik S., *Jezus jako gość w świetle Ewangelii Synoptycznych*, „*Biblica et Patristica Throniensia*” 9 (2016) nr 2, s. 125–141, <https://doi.org/10.12775/BPTh.2016.018>.
- Warzecha J., *Jezus, Prawo i Prorocy*, „*Communio*” 28 (2008) nr 1, s. 12–24.
- Wojciechowski M., *Jezus jako Święty w Pismach Nowego Testamentu*, Warszawa 1996, s. 44–73.
- Zbroja B., *Teologia słów „Duc in altum”* (Łk 5, 4), „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 54 (2001), s. 1–10, <https://doi.org/10.21906/rbl.613>.
- Ziaja K., *Dialog Jezusa z faryzeuszem Szymonem* (Łk 7, 40–43), „*Scriptura Sacra*” 12 (2008), s. 105–115.